

מסורת הש"ס

א) חולין קל. תמורה י: לג.;
ב) חולין עט. א. נטעות וכן בשנים שבמשניות ליפא נס בחולין קל. ליפא; ד) נפתורה לא; ה) א. נלמן כה. חולין קלה.; ו) ז"ל אלעזר, ו ז"ק מ"ו,א) ז"ל,ה; ט) ונ"ח חס' מנחת לו. ד"ה אמר רבה; י) ליכא הכא ז"ק, ב) ז"ל ודקה לוי בנמתי; ג) אשכחן, מ) נב"מ שם איפא בנמתי; נ) ואפשר דדרש לעמית לעובד כוכבים כספק ולעמית ז"ק, ב) ש"ך לק' יג.; ע) דומא דשראל ז"ק, פ) למי ז"ק, ג) פ"כ ש"ך לעיל, ק) ז"ל בוא מילתא טפי שניק תמים ותקש כעלי מומין הגה"ה;

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה והשומטן מן ט' בנסכת ובהם דף קיב ;

רבינו גרשום

ונפרו חייבים בכבורה ומתנות. הורוץ והלחים והקבה רכיון דמוס קדם להקדש ונפרו כחולין דמו; ויוצאין לחולין להינזב וליעבר. א"צ דשאר סבריה המוקדשין אסורי בנייה ועבודה כיון דמוס קדם להקדש מותרין; ולחן וחלבן מותר לאחר פדיונן. להכי [מותר] הנאתו לאחר פדיונן דאפי"ג דאיבער לפני פדיונן כיון דליה לאתר פדיונן מותר בלא פרייה:והשומטןבחרן.חוץ לעורה: ואין עושרין תמורה. אפי' קודם פדיונן: חוץ מן הבכור והמעשר. דאפי"ג (דקבע דם) [נ"ל דקדם מוס קבוע להקדישן: ונפרו. מ"מ דינן כקדשין ופטורין מן הכבורה והמתנות משום קדושתן באה מאיליה והיו קדושת הגוף. ואי אמרת בכור היאך יוכל לקדם מוס להקדישו וחלא קדושתו מרחם בגוף שהומם במעי אמו קודם שקדשו יציאת הרחם: קדושת דמים מותרת מן הכבורה ומן המתנות. רכיון דקדם מוס קבוע להקדישן ההוא הקדש לא הוי אלא קדושת דמים שימכרו ויביא בדמיהן קדשים. ואפי' הכי אי לא מפרו פטורין מן הכבורה ומן המתנות: קדש ברק הבית. קדושת דמים נינהו שימכרו לצורך תיקון ברק הבית: אסורי בגיזה ועבודה. קודם פדיונן: אמרי לא. מיהא לא מסייעא ליה ל' אליעזר דהיינו טעמא דתנא דמתני' דאמר להו בגיזה ועבודה כי לא ינפרו משום דהני שהוקדשו במומן קדושת דמים למזבח הוא שימכרו ויביאו מדמיהן קדשים תמימין למזבח ואי שרית להו בגיזה ועבודה אתי לאחלוףי למישרי בקדושת המזבח. קדשי ברק הבית דלא הוו קדושת דמים למזבח דליכא לאחלוףי בהו לא גורו בהו רבנן דליהוו אסורי בגיזה ועבודה ומיהא לא מסייעא ליה: הא לפני. דאיבער ואתיליד קודם פדיונן אסורי אותן ולדות בלא פדיון:

הלוקח עובר פרתו

בתנ"י כל הקדשים שקדם מוס קבוע להקדשן. שהיה להם מוס קבוע והקדישן להמכר ולהציא מדמיהם קרבן למזבח: חייצין צנזורה. לאחר פדיונן אס ילדו: ובמסנות. זרוע לחיים וקיעה כחולין גמורין: ויואלין לחולין. בפדיונן לגמרי ליגזו וליעבד כחולין גרידי משום דמעיקרא לא חיילא עליהו קדושה תמורה: והשומטן בחוץ פטור. אפי' קודם פדיון דלפי' הוי מומן קל כגון דוקין שבעין דלגבי קדשים מיחייב השומטן בחוץ הכא פטור משום דלא חלה עליהן מתחילה קדושה כל כך: ואין עושין תמורה. מפרש בגמ' [ע"ז]: ואם מסו. קודם פדיונן יפדו להאכילן ללגזים דלין קדושתן תמורה ומו קמ"ל דגרעי משאר קדשים שאין נפדין אלא חיינ שיוכלו לעמוד בפני הכהן בשעת הערכתן דכתיב (ויקרא כו) והעמיד (הכהן) את הבהמה וגו' והדר והעריך (אותה) הכהן וגו': מוז הנכור והמעשר. שאפילו בזממן חלה עליהן קדושה תמורה דכזכור רחס מקדשו ובמעשר כתיב (סע) לא יבקר צין טוב לער דמשמע צין חס צין צעל מוס קדוש טוב חס רע צעל מוס: מוס עובר. כמאן דליתיה דמי וחלה עליהן קדושה: פטור מן הצנזורה. מפרש בגמרא [טו.]: ואין יואלין כו'. שאפי' לאחר פדיונן אסורין^[א] (בהנאה) בגיזה ועבודה דממפרש בגמרא [שס]: ולן וחלבן אסור כו'. מפרש בגמרא [טו.]: כשנעבדו קודם פדיונן וילדו לאחר פדיונן: והשומטן בחוץ. קודם פדיונן: חייב כרת. ובגמרא [טו.]: מפרש בדוקין שבעין דלרואין הן לפנים וליציא דרבי עקיבא דלומר אס עלו לא ירדו אצל בשאר מומין לא דלמרינן^[א] במסכת יומא (דף סג.) הראוי להלל מועד חייצין עליו אי לא לא: יקצרו. ואין נפדין דבעי העמדה והערכה: גב' טעמא דנפדין. ארישא קאי: קדושם דמים. פטורה מן הצנזרה כקדושת הגוף דמפרש לקמן [טו.] מקראי דפטורה מצנזרה וממתנות: קדשי צדק היום כו'. והני כקדשי צדק הבית דמו דהם עצמן לא הוקדשו מתחילה אלא דלמיהן: לא. תסייעיה ממתינתין דקדושת דמים למזבח הוא דהוקדשו לשם כן שהיו הדמים קריצין למזבח והתם הוא דאסור בגיזה ועבודה משום דמיחלפא בקדושת הגוף למזבח: ה. ולדות שנולדו לפני פדיונן אסורין בהנאה בלא פדייה ומיקרב לא קרבי דמכח קדושה דחיה אתו דאמם לא הוקדשה למזבח: נפדין

	
דבדב שיהי ריש לקיש אומר בשם רבותיו דממפרש פ"צ דחולין (דף כט.): צההיא דלין שחיטה אלא לבסוף דלומר דלמר ר"ל משום לוי סבא ופליגי עליה ר' יוחנן ורבא גופיה סבר כריש לקיש צפרק תמיד נשחט (פסחים סג.) וצפרק שני דוצחים (דף ג.) ומיהו אשכחן אמר רבא אמר רב הונא מכור לי באלו קנה כו' ומפרש הש"ס דסבר כר' יוחנן דלמר דבר תורה מעות קונות וגרלא דרבה גרס ולא רבא דרבה לא ראה רב הונא מעולם דאף רב יהודה לא ראהו^[א] דלמרינן בקדושין (דף עג.): יוס שמת רב יהודה נולד רבא ובשמת רב יהודה כבר נפטר רב הונא מדלמר במ"ק (דף יא.) גברא רבא כרב יהודה^[א] ליכא דלשרי לך ורב הונא גדול ה' אפילו משמואל רבו של רב יהודה מדלמר בריש גיטין (דף ה.) צעא מיניה שמואל מרב הונא שנים שהציאו גט ועוד יש לדקדק להלכתא כר' יוחנן דמעות קונות דבר תורה מדלמר וכן אמר רב נחמן דבר תורה מעות קונות^[א] ופסק לוי כמתני' וקי"ל כוותיה דזיני והא דלמר פ"ק דקידושין (דף יד.): גבי עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים^[א] עובד כוכבים דכל קניינו כספק בע"ע קאלמר ולא בכל דבר דלר' יוחנן הוי במשיכה והא דמתרץ הש"ס צפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סג.) בזונה עובדת כוכבים דלא מחסרא משיכה ההיא שינויא כר"ל ולא כר' יוחנן ואידך שינויא דמשני התם בזונה ישראלית וכגון דקאי בתצירה ניחא אף כר' יוחנן אצל מעיקרא ניחא ליה לאזקומי אפילו לא קאי בתצירה א"נ רב נחמן צר ינחך דקאלמר לההיא שינויא דסבירה ליה כר"ל ולא כמו סכמוצ בספרים רב חסדא דרב חסדא הוא דלמר פרק הזהב (צ"מ דף מו.): דכרך שתיקנו משיכה בשומרינ^[א] כך תקנו משיכה בלקוחות אלמא כר' יוחנן סבירה ליה דמשיכה תקנה דרבנן היא ומיהו יש לדחות דלפ"ה כר' יוחנן ס"ל^[א] אפשר דהתם דלעובד כוכבים כספק ולעמית ידרוש לענין אונאה כמאן דלמר גזל הכנעני אסור כדפרישית לעיל: א ור"ישא הבי קאמר אם לא נתן מעות בו'. פירוש וגם אס לא משך יחזור: והנ"י בי"י ישראל בישראל משום מחוסרי אמנה וי"ל דהכי קאלמר ד ישראל מעובד כוכבים אי הוה צהו משום מחוסרי אמנה הוה דומה^[א] דמי עבודת כוכבים ניד ישראל אע"פ שהוא מקח טעות היה נרץ לקיים המקח שלא יחא צו משום מחוסרי אמנה^[א]: בל"ה הקדשים שקדם מוס קבוע להקדשן. לאו בקדשי צדק הבית איירי אלא בהקדישן למזבח דלמיהן דלין חילוק צין רישא לסיפא אלא שזה קדם הקדשו למומו וזה קדם מומו להקדשו ואע"פ שעובר כשהקדיש צעל מוס למזבח דלמרינן פ"ק דתמורה (דף ו.) מכל מקום אשמעינן דינו והתם מפרש מאי שגא מדקלא צעלמא ומשני א צריא מילתא טפי שציק תמים ומקדשין צעלי מומין: קדושת דמים מדיחה מן הכבורה ומן המתנות. פ"י הקונטרס קדושת דמים פוטרת מן הצנזרה כקדושת הגוף דממפרש לקמן מקראי דפטורת מן הצנזרה ומן המתנות וקשה לפי' דהתם פטרינן בפסולי המוקדשין אע"פ דנפדו מדאיתקש לצזי ואיל והכא דוקא בלא נפדו אלא היינו טעמא בקדושת דמים משום דכתיב (צמזנר ג) גבי צכור בישראל ובמתנות כתיב (דגרים יח) מאת העם: הקדיש	

פרק שני בכורות

יד.

ואלא כריש לקיש סבירה לי שמע מינה דרב אשי גופיה כשהיה אומר מתחלה משיכה אינו קונה לאו משום דסבר לה כריש לקיש דלעולם כרבי יוחנן סבירה ליה לפיכך כי הקשה לו מההיא דצן נח לא רצה להקשות מההיא דדבר תורה מעות קונות^[א]
דלעולם לעמיתך ולעובד כוכבים כספק ולענין אונאה אתא לעמיתך כמאן דלמר גזל הכנעני אסור דלמאן דלמר גזל הכנעני מותר לא אינטריך כדלמרינן לעיל ואף על גב דלמרינן בהזהב (צ"מ דף מת.) קרא ומתני' מסייע לריש לקיש היינו לכאורה אצל אפשר לשנויי לקרא שפיר אליבא דרבי יוחנן ומתני' דנתנה לבנן מעל הוה מוקמי ליה ר' יוחנן בצלן עובד כוכבים וההיא דנתנה לספר בישראל ולכן מעל אע"ג דלא משך דמעות קונות וא"ת ומאי סיעמא לריש לקיש הא אריה מוקי הך דנתנה לספר כספר עובד כוכבים הכי נמי מצי לאזקומי ההיא דצלן צעובד כוכבים ואור"ת משום דצלן משמע טפי דאיירי בישראל דומיא דנתנה לחצירו דקמני הוא מעל וחצירו לא מעל משמע חצירו ישראל דבר מעילה הוא ודוקא צלן דלא מחסרא משיכה כדמסיים בפ"ה משנה לפי שאומר לו הרי מרתך לפניך הכנס ורחוץ אצל ספר דומיא דצלן דהיינו ספר ישראל לא מעל עד דמשך ולא אמר רבא קרא ומתני' מסייע ליה לריש לקיש לפי שיסבור כמותו מדע דרבא גופיה הוא דפסק כר' יוחנן לגבי ריש לקיש בכל דוכתא צר מתלת וכי תימא שאני הכא דתניא כוותיה והא התם משבי חולא מילתא דריש לקיש דתניא כוותיה ואי אפשר לומר דהנהו תלתא גרסינהו צהדי הדדי ואכתי איכא טובא דצפרק צהמה המקשה (חולין עו.)
גבי גידין שסופן להקשות משמע דדוקא קאלמר רבא א מני תלת ומו לא והא דפליגי ר' יוחנן וריש לקיש פ"ק דסנהדרין (דף טו.)
גבי כל הקודם להורגו וזה ומניא דכריש לקיש דהתם אליבא דרבי אליעזר פליגי והלכה כרבנן ופ"ק דמסכת ע"ז (דף ו.)
גבי נשא ונתן דתניא צברייתא כריש לקיש ור' יוחנן סבר כמתא דמתני' גבי הא דתנן לפני חגיהה של עובדי כוכבים אסור לאחריהן מותר ומפרש נשא ונתן איכא צניייהו ומיהו יש לדחות ראייה דרבא כיון דריש לקיש לאו משמיה דנפשיה אמר אלא משום ר' אושעיא כדלמר לעיל אמר ריש לקיש משום רבי אושעיא ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים צהמה דצדיניהן ומפרש

לגבי ריש לקיש אומר בשם רבותיו דממפרש פ"צ דחולין (דף כט.):
צההיא דלין שחיטה אלא לבסוף דלומר דלמר ר"ל משום לוי סבא ופליגי עליה ר' יוחנן ורבא גופיה סבר כריש לקיש צפרק תמיד נשחט (פסחים סג.)
וצפרק שני דוצחים (דף ג.) ומיהו אשכחן אמר רבא אמר רב הונא מכור לי באלו קנה כו' ומפרש הש"ס דסבר כר' יוחנן דלמר דבר תורה מעות קונות וגרלא דרבה גרס ולא רבא דרבה לא ראה רב הונא מעולם דאף רב יהודה לא ראהו^[א]
דלמרינן בקדושין (דף עג.):
יוס שמת רב יהודה נולד רבא ובשמת רב יהודה כבר נפטר רב הונא מדלמר במ"ק (דף יא.)
גברא רבא כרב יהודה^[א]
ליכא דלשרי לך ורב הונא גדול ה' אפילו משמואל רבו של רב יהודה מדלמר בריש גיטין (דף ה.)
צעא מיניה שמואל מרב הונא שנים שהציאו גט ועוד יש לדקדק להלכתא כר' יוחנן דמעות קונות דבר תורה מדלמר וכן אמר רב נחמן דבר תורה מעות קונות^[א]
ופסק לוי כמתני' וקי"ל כוותיה דזיני והא דלמר פ"ק דקידושין (דף יד.):
גבי עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים^[א]
עובד כוכבים דכל קניינו כספק בע"ע קאלמר ולא בכל דבר דלר' יוחנן הוי במשיכה והא דמתרץ הש"ס צפרק בתרא דמסכת ע"ז (דף סג.)
בזונה עובדת כוכבים דלא מחסרא משיכה ההיא שינויא כר"ל ולא כר' יוחנן ואידך שינויא דמשני התם בזונה ישראלית וכגון דקאי בתצירה ניחא אף כר' יוחנן אצל מעיקרא ניחא ליה לאזקומי אפילו לא קאי בתצירה א"נ רב נחמן צר ינחך דקאלמר לההיא שינויא דסבירה ליה כר"ל ולא כמו סכמוצ בספרים רב חסדא דרב חסדא הוא דלמר פרק הזהב (צ"מ דף מו.):
דכרך שתיקנו משיכה בשומרינ^[א]
כך תקנו משיכה בלקוחות אלמא כר' יוחנן סבירה ליה דמשיכה תקנה דרבנן היא ומיהו יש לדחות דלפ"ה כר' יוחנן ס"ל^[א]
אפשר דהתם דלעובד כוכבים כספק ולעמית ידרוש לענין אונאה כמאן דלמר גזל הכנעני אסור כדפרישית לעיל:
א ור"ישא הבי קאמר אם לא נתן מעות בו'. פירוש וגם אס לא משך יחזור:
והנ"י בי"י ישראל בישראל משום מחוסרי אמנה וי"ל דהכי קאלמר ד ישראל מעובד כוכבים אי הוה צהו משום מחוסרי אמנה הוה דומה^[א]
דמי עבודת כוכבים ניד ישראל אע"פ שהוא מקח טעות היה נרץ לקיים המקח שלא יחא צו משום מחוסרי אמנה^[א]:
בל"ה הקדשים שקדם מוס קבוע להקדשן. לאו בקדשי צדק הבית איירי אלא בהקדישן למזבח דלמיהן דלין חילוק צין רישא לסיפא אלא שזה קדם הקדשו למומו וזה קדם מומו להקדשו ואע"פ שעובר כשהקדיש צעל מוס למזבח דלמרינן פ"ק דתמורה (דף ו.) מכל מקום אשמעינן דינו והתם מפרש מאי שגא מדקלא צעלמא ומשני א צריא מילתא טפי שציק תמים ומקדשין צעלי מומין:
קדושת דמים מדיחה מן הכבורה ומן המתנות. פ"י הקונטרס קדושת דמים פוטרת מן הצנזרה כקדושת הגוף דממפרש לקמן מקראי דפטורת מן הצנזרה ומן המתנות וקשה לפי' דהתם פטרינן בפסולי המוקדשין אע"פ דנפדו מדאיתקש לצזי ואיל והכא דוקא בלא נפדו אלא היינו טעמא בקדושת דמים משום דכתיב (צמזנר ג) גבי צכור בישראל ובמתנות כתיב (דגרים יח) מאת העם:
הקדיש

א	ג' מ"י פ"ה מהלכות בכורות הלכה ח:
ב	ד' ב' מ"י פ"ט מהלכות בכורות הלכה ב:
ג	ה' ג' מ"י פ"א מהלכות מעילה הלכה ט:
ד	ו' [מ"י פ"א מהלכות אסורי מוצח הלכה יא]:
ה	ז' ב' מ"י פ"א מהלכות תמורה הלכה יג:
ו	ח' ד' מ"י פ"א מהלכות אסורי מוצח הלכה יא:
ז	ט' ד' מ"י פ"א מהלכות מעילה הלכה ט:
ח	י' ב' מ"י פ"ה מהלכות בכורות הלכה ח:
ט	יא' [מ"י פ"א מהל' אסורי המוצח הלכה יא]:
י	יב' [מ"י פ"ג מהל' תמורה הל' ד]:
כ	יג' ב' מ"א פ"א מהלכות בכורות הלכה ה:

מוסף רש"י

כל הקדשים שקדם מוס קבוע כו'. ראה פירוש כל משנה וז' בחולין קל ע"א פלגיה. קדושת דמים מדיחה מן הכבורה. דלין קדושה מלה על קדושה (חולין קל.)

שיטה מקובצת

א) ואם מתו יפרו. רכיון דאין בהם אלא קדושת דמים שמתו פורין אותם להאכילן לכלבים וקשה לרי"י מהא דאמרין בפ' כל שעה האוכל חמץ של הקדש בשוגג מעל וי"א לא מעל ומפרש התם דפליגי באם פורין את הקדשים להאכילן לכלבים אלאא אפי' בקדושת דמים איכא מ"ד התם אין פורין הקדש להאכילן לכלבים ואומרים דס"ל לבי"ע דמדאורייתא פורין הקדשים להאכילן לכלבים כדקתני הכא אם מתו יפרו אבל מדרבנן איכא פלגותא דאיכא מ"ד אין פורין אפי"י שיש בהם קדושת דמים: א והשומטן בחוץ חייב כרת. וא"ת אכתי חייב משום שוחט קדשים בחוץ והא קרינן ביה ראו לפתח אהל מועד וליכא ואור"י דמריי בדוקין שבעין ואליבא דרי"ע. חס' חיצוניות: א קדשי ברק חבית אסורין בגיזה ועבודה. וא"ת פשיטא כיון דקדושין הן וי"ל שאפי' קנה הגיזה והעבודה מן הקדש ועוד משפתי ממה"ש דמריי דלית בה שוה פרוטה ואין איסור הנאה בהקדש פחות משוה פרוטה. חס' חיצוניות: ז דדבר תורה מעות קונות דלעולם וכי דרב אשוי אתי ליה שפיר דריי מעות קונות וסבר דלעמיתך ולעובד כוכבים כספק ולעמיתך דריש לענין אונאה כדקאמר לעיל. הרא"ש ד"ל: